

بررسی تاثیر کیفیت فضای شهری بر میزان حضور زنان در شهر اهواز نمونه‌ی موردی محله‌ی کیانپارس

زینب محمدی مکوندی: دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد طراحی شهری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران
z.makvandi95@gmail.com

چکیده

فضاهای شهری به عنوان تجلی گاه کالبدی شهر باید نیازهای اجتماعی شهروندان را برآورده ساخته و بسترهاي لازم را در دسترسی و تأمین خدمات مورد نیاز استفاده کنندگان فراهم سازد . در شرایط دنیای امروز دستیابی به یک جامعه پایدار و عادلانه ، بدون مشارکت و حضور فعال زنان امکان پذیر نیست و این حضور پذیری ارتباط تنگاتنگی با فضاهای شهری دارد. زنان از جمله گروههایی هستند که توجه به ویژگی‌ها و نیازهایشان در طراحی عرصه‌های عمومی شهری، برای ایجاد انگیزش حضور و برقراری تعاملات متعارف اجتماعی، بیش از سایر گروه‌ها نادیده گرفته شده‌اند. حضور زنان در فضاهای شهری با عوامل متعددی محدود می‌شود. این موانع مشتمل بر مسائل کالبدی فضا ، شرایط فرهنگی ،اجتماعی و... است. برای تأمین عدالت و برابری ، جامعه باید با درک تفاوت در نیازها ، موقعیت و اهداف فرد ، موانع محدود کننده را رفع کند و به آن‌ها امکان حضور و مشارکت اجتماعی برابر را بدهد. این پژوهش با روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و ابزار کتابخانه‌ای و استفاده از نرم افزارهای Office. Spss Auto Cad Cad . برای تحلیل داده‌ها هدف بررسی تاثیر کیفیت فضای شهری بر میزان حضور زنان در شهر اهواز نمونه‌ی موردی محله‌ی و به بازناسی دلایل محدود کننده حضور زنان و تعاملات اجتماعی در کیانپارس می‌پردازد .

کلمات کلیدی: فضای عمومی شهری، حضور پذیری زنان، کیفیت فضای شهری، شهر اهواز، فعالیت شهری

۱- مقدمه

امروزه یکی از محورهای اصلی مورد توجه طراحی شهری و برنامه ریزی شهری پردازش به عدالت جنسیتی در طراحی فضاهای شهری است. بحث فضای شهری، از دغدغه های بسیار پر جاذبه ای در حیطه شهرسازی است که بسیاری از اندیشمندان این رشتہ را به سوی خود جذب نموده و توجه آنان را به خود معطوف داشته است. در طول تاریخ، همواره تصور بشر و به تبع آن تعریف وی از فضا و فضای شهری دچار تغییرات شگرفی گشته است. فضای شهری نه فقط با فرم بلکه با محتوا نیز تعریف می گردد. امروزه اساساً فضای شهری با بعدی اجتماعی و جدای از تعریف فضای صرف شناخته می شود و نیروهای محتوای را که تداوم بخش زندگی و پویایی فضای شهری هستند را در بر میگیرد؛ نیروهایی که به سبب جنبش های اجتماعی جامعه به خلق فضای شهری منجر می شوند. در این میان منطقاً توجه به نقش و جایگاه زنان بعنوان نیمی از جمعیت انسانی جوامع، در فضاهای شهری حائز اهمیت می باشد . (مویدی ، محمد، ۱۳۹۲)

امروزه از آنجاییکه زنان همپای مردان به کار و فعالیت پرداخته و در زمان های بسیار، بیشترین وقت خویش را در خارج از خانه می گذرانند، در نتیجه امکان مواجهه با مشکلات و محدودیتها برای آنان افزایش یافته است. از اینرو چنین به نظر می رسد که بحث حضورپذیری و فعالیت اجتماعی زنان بیش از پیش اهمیت یافته است. در چنین شرایطی و با توجه به اینکه فضاهای شهری یکی از عناصر اصلی شهر بوده و به نوعی عرصه های همگانی با حضورپذیری بالا می باشند، می توان عنوان نمود که حضورپذیری زنان در این فضاهای اجتماعی تلقی شده و نیاز به بررسی و برنامه ریزی دارد. (مویدی ، محمد، ۱۳۹۲)

۲- بیان مسئله :

فضاهای عمومی شهری به عنوان تجلی گاه کالبدی شهر مهمترین عرصه برقراری تعاملات اجتماعی و فعالیت‌های داوطلبانه شهروندان فارغ از هر قشر، جنسیت و سنی محسوب می شوند که در صدد پاسخگویی به نیازهای روانی و اجتماعی انسان ها برآمده است. لذا ضرورت دارد این دسته از فضاهای ایجاد بسترهای لازم، تأمین خدمات مورد نیاز بهره گیرندگان از محیط را فراهم و شرایطی را مهیا نماید تا فارغ از نوع جنسیت شهروندان فعالیت ها و تعاملات اجتماعی در آن ها تحقق یافته است و به وقوع پیوندد. در ایران به دلایل مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و ... عمدتاً فضاهای عمومی شهری جنبه ای مردانه داشته تا جایی که برخی از این فضاهای بدلیل فقدان برنامه ریزی عملکردی مناسب و عدم توجه به نیازهای زنان، توجهی به مشکلات و مسائل مربوط به زنان نظری نیاز به فضایی برای خود شکوفایی و ارائه توانمندی های فردی، برقراری پیوند میان کار، خانواده و فعالیت های اجتماعی صورت نگرفته و در مقابل بر سطح محیط های نامن شهری افزوده شده است. بنابراین توجه به مسأله حضورپذیری و مهمت از آن فعالیت زنان در تمامی ابعاد از مهمترین و ضروری ترین اقداماتی است که لازم است در برنامه ریزی و طراحی محیط های مصنوع شهری مورد توجه معماران و شهرسازان قرار گیرد.

بنابر تجربه و مشاهده نقش زنان در خدمت به کیفیت زندگی شهری به عنوان عامل فعال در مفصل بین عرصه های زندگی و فضاهای منفک شده مانند خانه و اجتماع به درستی شناخته نشده و نیازهای فضایی آنان نادیده گرفته شده است. از آنجا که هر اجتماع زیستی متشکل از گروه های مختلف سنتی، جنسی، قومی، مذهبی و ... است، ممکن است این اعضا به طور همزمان و از روی اتفاق در یک فضای عمومی واحد به فعالیت پردازند، حال آنکه فضا نتوانسته نیازهای متفاوت این گروه ها را به یک اندازه و در یک سطح برآورده سازد. مسئله این است که با وجود فضاهای عمومی با کیفیت نه چندان مناسب برای همه شهروندان، میزان فعالیت زنان در فضای شهری بسیار کمتر از مردان بوده است. حتی در صورت وجود فضای شهری مناسب، شانس استفاده از فضای شهری برای این گروه محدود میشود از این رو براساس مطالعات صورت گرفته، امروزه فضاهای نامناسب شهری، فضاهای بی دفاع، محلات نامن و ایجاد شهرهایی با معماری صرفاً مردانه به عنوان مهمترین عوامل کاهش دهنده مشارکت اجتماعی زنان (به عنوان بخش مهمی از ساکنان یک شهر)، به شمار می آید .

این در شرایطی است که بایستی نیازهای زنان، میزان و نوع فعالیتها، مطلوبیت و علایق آنان از فضاهای شهری موجود را در نظر گرفت و در نهایت با در نظر گرفتن شرایط ویژه فیزیکی و روح یشان برای بازنویسید این فضاهای اقدام نمود.

شهر اهواز از جمله کلانشهرهای کشور محسوب میشود که با توجه به این امر که نیمی از جمعیت ساکن این شهر را زنان تشکیل میدهد لازم است که فضاهای شهری به گونه ای برنامه ریزی و طراحی شوند که مناسب حضور و فعالیت زنان شود. در این شهر علاوه بر مرکز شهر، در بعضی محلات فضاهای شهری پر تحرک و چند عملکردی وجود دارد. از جمله آنها می توان به محله کیانپارس اشاره کرد. این محله بعنوان یکی از محلات پر تردد و جاذب برای گذران اوقات فراغت تبدیل شده است از این رو توجه به تاثیر کیفیت فضای شهری بر حضور زنان در این محله مورد توجه قرار گرفته است .

این تحقیق بدبانی پاسخگویی به این سوال است که:

۱. آیا کیفیت فضای شهری بر میزان حضور زنان تاثیر گذار است ؟

۲- اهمیت موضوع :

اتجاج این مطالعه به دلایل زیر دارای اهمیت است:

- شهر اهواز با داشتن جمعیتی معادل ۱۰۵۶۵۸۹ یکی از کلانشهرهای کشور محسوب میشود براساس آمار بیش از نیمی از این جمعیت را زنان تشکیل میدهد. با توجه به جمعیت زنان لازم است فضاهای شهری به گونه ای برنامه ریزی و طراحی شوند که برای فعالیت و حضور زنان مناسب باشد .
- حضور زنان در فضاهای شهری برای پیشگیری از درماندگی، افسردگی، گوشه گیری و خشونت بسیار موثر و حتی ضروری است و با توجه به نقش زنان در خانواده و به تبع آن در در زندگی جمعی، جامعه ای که زنان آن از شادابی و سلامت روحی و روانی برخوردار باشند جامعه ای سر زنده ، فعل و بیوا خواهد بود.
- شهر اهواز دارای هشت منطقه شهرداری است که محله کیانپارس (کیانپارس) در منطقه ۴ واقع می باشد. این محله به قطب تجاری - خدماتی و تفریحی (بدلیل داشتن برج های تجاری و تفریحی) شهر اهواز تبدیل شده است بنابراین حضور و فعالیت زنان در این محلات مستلزم دارا بودن ویژگی ها و شرایط مناسب از نظر اجتماعی، برنامه ریزی و طراحی شهری است.
- شهر اهواز در یک استان مرزی واقع است، هرچه ساکنان آن از امنیت، آسایش ، رفاه و حسن هویت بیشتری برخودار باشند به تمامیت ارضی و اقتدار ملی کشور قوام و دوام بیشتری خواهد بخشید. شهرهایی که دارای فضاهایی متناسب با نیازهای شهروندان هستند بیشتر حس امنیت روحی - روانی را برای ساکنان (اعم از زن و مرد) ایجاد می کند .

۲-۲ فرضیات:

- ۱- بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و شرایط کالبدی ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۲- بین میزان حضور زنان در فضای عمومی وامنیت ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۳- بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و زمان فعالیت ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۴- بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و دسترسی ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۵- بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و معاشرت پذیری و جمیعت پذیری ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۶- بین کیفیت فضای شهری (شرایط کالبدی، امنیت، زمان فعالیت، دسترسی، معاشرت پذیری) با میزان حضور زنان در فضای عمومی رابطه معنادار وجود دارد.

۲-۳ اهداف تحقیق :

هدف از این تحقیق بررسی تاثیر کیفیت فضای شهری بر حضور زنان در محله‌ی کیانپارس شهر اهواز می‌باشد.

۲-۴ فضای عمومی شهری :

فضای شهری محلی برای برخوردهای اجتماعی و برقراری روابط اجتماعی است. تجربه و درک استفاده از فضاهای شهری تحت تاثیر عوامل متعددی قرار دارند. سن، جنسیت، فرهنگ ، طبقه اجتماعی و ... از جمله عوامل موثر بر تجربه استفاده از فضای شهری است. فضاهای شهری باید عدالت را در دسترسی و تامین خدمات مورد نیاز استفاده کنندگان فراهم سازد. در واقع نباید فراموش کرد که همه استفاده کنندگان از فضا حق دارند از آن لذت برزند، نیازهای اجتماعی خود را در آن برآورده ساخته و همچنین حس جمعی بودن را در محیط تجربه نمایند . (مویدی ، محمد، ۱۳۹۲)

۲-۵ فعالیت در فضاهای شهری

به تمامی افعال انسانی که در راستای برآوردن یکی از نیازهای او انجام می‌گیرد، فعالیت گفته می‌شود و نحوه انجام یک فعالیت را رفتار می‌گویند. رفتار انسانی برآیندی از نیگریزه ها و نیازهای فرد، قابلیت محیط، تصویر ذهنی فرد از دنیای خارج ناشی از ادراک او و معنایی که این تصویر برای او دارد، میباشد(Lang 2000 J) از نظر یان گل فعالیت های روزمره‌ی انسان به سه دسته‌ی : «فعالیت های ضروری»، «فعالیت های انتخابی» و «فعالیت های اجتماعی» تقسیم می‌شود.

فعالیت های ضروری : آن هایی هستند که حالتی کمابیش اجباری دارند-رفتن به مدرسه یا سرکار، خرید، منتظر اتوبوس یا کسی ماندن، توزیع نامه -به بیان دیگر فعالیت های انتخابی که به درجات مختلف ناگزیر به شرکت جستن در آن ها هستیم. (گل، یان، ۱۳۸۱)

فعالیت های اجتماعی : زمانی صورت می‌پذیرند که تمایل به انجام آن ها وجود داشته باشد و زمان و مکان نیز فراهم آور زمینه ای مساعد باشند. (گل، یان، ۱۳۸۱)

فعالیت های اجتماعی : دربردارنده آن هایی است که بیش از هرچیز وابسته به حضور دیگران در فضای عمومی است؛ همانند بازی کودکان، دیدارها و گپ های کوتاه، انواع مختلف فعالیت ها گروهی و سرانجام، فراغت‌ترین حالت فعالیت های اجتماعی، ارتباطات منفعل مانند دیدن ساده و یا گوش دادن به مردم. (گل، یان، ۱۳۸۱)

میتوان این گونه بیان کرد که عوامل مؤثر بر ارتقای ویژگی های فعالیت (نه صرفا طور کمی) یا انسانی اند یا محیطی، عوامل انسانی توانمندی های بیولوژیک انسان، شرایط فرهنگی، تجارب، ارز شها و الگوهای اجتماعی را به موازات فعالیت مورد نظر در بر میگیرند؛ و عوامل محیطی در برگیرنده محیط طبیعی و محیط مصنوع و کلیه عناصر موجود در آنها میباشد.

بررسی جایگاه مفهوم فعالیت در رابطه با فضای شهری در خصوص گروه اجتماعی زنان، در واقع پیوندی میان مباحث بیولوژیک و مباحث اجتماعی است. چرا که موضوع جنسیت برگرفته از تفاوت تهای بیولوژیکی در تلفیق با ساختارها و نقشهای اجتماعی، تاریخی و فرهنگی است.

۲-۶ ضرورت حضور زنان در فضاهای شهری:

نان همواره در فضای عمومی شهرها به واسطه‌ی خرید و فروش اجنباس در بازار، استفاده از خیابان و پیاده‌روها برای رسیدن به محل کار و شرکت در جشن‌های مذهبی و اجتماعی، حاضر بوده‌اند . (RYAN, Mary P 1990)

از قرن ۱۳ تا قرن ۱۵ در کشورهای سفلی جنوبی زنان کسب و کارهایی به عنوان مهمان خانه‌دار، تاجر پارچه و ماہی فروش داشتند. اگرچه آنها بخشی جدایی‌ناپذیر از اقتصاد شهر بودند، اما حضور این زنان بی‌نظمی فضایی به همراه داشت. در سال ۱۳۶۰ قاضی شهر بروکسل، مراسم گرامی داشت سالانه‌ی زنان بازاری را به دلیل آن که در سال‌های گذشته موجب خشونت علیه مردان شده بود، ممنوع کرد. از جمله سازوکارهای غیررسمی کنترل اجتماعی در رابطه با زنان این بود که در عرصه‌ی عمومی آنها را متمهم به پوشیدن لباس‌های متناظره‌اند و یا غیبت‌کردن بیش از حد می‌گردند. (SIMONS, Walter 2001)

اگرچه زنان در فضای عمومی شهرهای قرون وسطی حضور داشتند، اما در عرصه‌های عمومی‌ای که درباره‌ی منافع جمیع جامعه بحث می‌شد، غایب بودند. حضور مؤثر عمومی مستلزم حضور سیاسی بود. اما زنان نمی‌توانستند مناصب رسمی در شهر داشته باشند. حذف آنها از مناصب عمومی و در نتیجه حذف‌شان از تأثیرگذاری سیاسی باعث شد تا مقامات شهری، مشارکت زنان در معاملات تجاری را محدود کنند و آنها را به خانه بفرستند. (SIMONS, Walter 2001)

۲-۷ عوامل مؤثر بر فعالیت زنان در ارتباط با فضای شهری

تجربه و درک استفاده از فضاهای شهری تحت تاثیر عوامل متعددی قرار دارند، سن، جنسیت، فرهنگ ، طبقه اجتماعی و ... از جمله عوامل موثر بر تجربه استفاده از فضای شهری است . (ضابطیان‌الهام، خدایی زهراء، ۱۳۸۸)

رنه شورت معتقد است که ، اکثر تنور یهای شهری پیشین بر فعالیتهای مردان برای مسامحه در فعالیت زنان (که ناشی از تبعیض مردانه ناظران میباشد) متمرکز شده است. به طور علمی، مانند سیاری از حرفة‌های دیگر، زنان تحت حمایتند (Short.R.John 2006)

سیاری از فعالیتهای روزمره زندگی، در فضاهای عمومی شهری صورت می‌گیرد . اگرچه انجام برخی از فعالیتهای اجتناب ناپذیر است و افراد و خانوارها، به ناچار برای انجام آنها مجبور به استفاده از فضاهای شهری هستند؛ ولی برای سیاری از فعالیتهای افراد جامعه، به خصوص گروه‌های خاص اجتماعی از جمله زنان، کیفیت

فضای شهری نقش تعیین کننده‌ای در انجام و عدم انجام فعالیتها دارد.

از دیدگاه برخی نویسنده‌گان، به دلیل تفکر غالب مرد سalarانه، با وجود گسترش فعالیت‌های اقتصادی و شرکت همه جانبه زنان در امور اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی (علاوه بر نقش قبلی آنها) که نیازمند حضور فعالانه آنها در شهر و فضاهای عمومی شهری است، هیچ گونه تلاشی مبنی بر ایجاد و خلق فضاهای شهری مطلوب آنان در جامعه و یا مناسب سازی فضاهای موجود، صورت نپذیرفته است و تمامی مطالعات در حد تعیین و بررسی میزان امنیت زنان در شهر بوده است.

(Seifafee, 2005)

۲-۸ احساس امنیت و تأثیر آن بر فعالیتهای روزمره زنان

مشخصه‌های فردی در ادراک از امنیت و میزان استفاده فرد از یک فضای شهری تأثیر دارند، مثل موقعیت اجتماعی، شخصیت، نقش‌ها (سن و طبقه اجتماعی، پشتونه خانوادگی، داشجو بودن و یا کارگر بودن و ...) و این مسائل در تعیین راحتی این افراد و همچنین در میزان درکی که از آسیب پذیری یک مکان دارند، تأثیرگذار است. عموماً عوامل زیادی برای عکس‌العمل نشان دادن مردم به ترس وجود دارند، اما برخی از این عوامل نقش بیشتری دارند از جمله: جنسیت، سن، تجربه‌های گذشته در مورد جرم، محیط و جغرافیا، قومیت و فرهنگ و سایر متغیرها. اما جنسیت به عنوان مهم‌ترین عامل شخصیتی در درک امنیت محسوب می‌گردد. نوع جنایت و حس امنیت در مورد زنان و مردان متفاوت است، اما عموماً زنان ترس بیشتری را حس می‌کنند تا مردان، گرچه ممکن است کمتر از مردان قربانی شوند (الیاس زاده مقدم و همکاران، ۱۳۸۹) و به طور کلی مردان احساس مثبت تری در مورد امنیت محیط خودشان نسبت به زنان دارند. هم مردان و هم زنان در تاریکی احساس نامنی می‌کنند ولی درجه حس نامنی در زنان بالاتر است (الیاس زاده مقدم و همکاران، ۱۳۸۹). ترس در سنین مختلف از عوامل مختلفی ناشی می‌شود؛ دختران جوان احتمالاً از سفر با حمل و نقل عمومی می‌ترسند، زنان مسن‌تر در بیشتر موارد، با مسافت مشکلی ندارند، گرچه از سفر در شب اجتناب می‌کنند.

تحقیقات انجام شده نشان دهنده آن است که اکثر زنان ترجیح میدهند، فعالیتهای خود را در فضاهای عمومی در طول مدت نهار و یا بعد از کار انجام دهند.

(Franck, K. 1989)

آنهاز فعالیت‌هایی که امنیت فردی‌شان را به خطر بیندازد، احتراز می‌کنند. این موضوع بر زندگی روزمره آنها تأثیر گذاشته و دامنه و تنوع فعالیتهای زنان را محدود می‌کند. عامل زمان فعالیت و مکان انجام آن نیز از اهمیت بالایی برخوردار است؛ به طوری که با احساس امنیت مرتبط بوده و به خصوص برای زنان در انتخاب و انجام فعالیت تأثیر مسقیم می‌گذارد.

بر طبق گزارش‌های اعلام شده، ۲۵ درصد از زنان هرگز به تنها یابد از تاریکی هوا بیرون نمی‌روند. (Franck, K. 1989) به طوری که تحقیقات جیکوبز ۱ و نیومن ۲ نشان میدهند، احساس امنیت نه تنها مربوط به زنان، بلکه به سطح فعالیت خیابان و به تأثیر ایجاد نظارت غیررسمی مرتبط است (Newman, O. 1972. Jacobs, J 1961).

خشونت علیه زنان، تهدید شدن، ارعاب، آزارهای فیزیکی به طور قابل توجهی مانع از تحرک زنان در شهر می‌شود. اکثر زنان در شهرهای بزرگ به دلیل احساس نامنی، تحرک و فعالیتهای خود را محدود می‌سازند. ترس زنان از خشونت و جنایت، شیوه زندگی، روال عادی آن و طریقه تجربه آنان از فضاهای شهری و قلمرو عمومی را به طور خاص تحت تأثیر قرار می‌دهد. (Bell. 1988)

۹-۲ جمعیت پذیربودن فضا و تأثیر آن بر فعالیت زنان

فضاهای شهری به تبع فعالیت‌های روزانه مردم، معانی مختلف و چندگانه ای را درون خود در بر می‌گیرد. موقفیت و یا شکست طرحهای شهری در ایجاد و یا تغییر وضع فضای عمومی، بایستی با اندازه گیری تعداد زنان و مردان استفاده کننده (میزان حضور و جمعیت پذیری) و تنوع ویژگی‌های افرادی که از این فضاهای استفاده می‌کنند، درست به همان خوبی تنوع روابط و فعالیت‌های انجام گرفته در فضاهای ارزیابی و بررسی شود. اگر فضاهای عمومی به نتایج رضایت‌بخشی در هر سه زمینه منجر شدند، آنکه میتوان ادعا کرد که این فضاهای توانسته اند نقش عده ای را در افزایش و بهبود روابط اجتماعی و کاهش محرومیت‌های ناشی از طبقه اجتماعی، نژادی، جنسی و سنی ایفا کنند (Garcia-Ramon. 2004).

۱۰-۲ تأثیر دسترسی به فضا بر میزان فعالیت زنان

بدون امکان دسترسی مناسب، امکان استفاده از فضا کم می‌شود و احساس تعلق به آن نیز رقيق می‌گردد. فرانسیس (1989) سه نوع دسترسی را مورد شناسایی قرار داده –فیزیکی، اجتماعی و بصري– که کار و همکاران دسترسی نمادین را نیز به این طبقه بندی اضافه کرد ه اند:

الف - دسترسی فیزیکی: در مقابل دسترسی، موانع دسترسی نیز باید مورد توجه باشند (مانند در، دروازه، دیوارها، نرد ه ها، تغییر سطح، حجم ترافیک عبوری و....) ب - دسترسی اجتماعی: همه طبقات و لایه‌های اجتماعی (جنسی، سنی، قومی، نژادی و ...) قادر به استفاده از فضا باشند. پ - دسترسی بصري: امکان دیده شدن فضا به عنوان دسترسی بصري مطرح شده است.

ث - دسترسی نمادین: وجود علائمی در فضا نشان میدهد که حضور چه افرادی در فضا خوشایند است و چه افرادی حضورشان خوشایند نیست (Farzaneh. 2006) دسترسی به فضاهای عمومی می‌تواند به عنوان یکی از مهره های اصلی بر حسب بعد فیزیکی قلمروی عمومی مورد بررسی قرار گیرد؛ که این عامل بایستی هم تسهیل کند و هم به واسطه محیط اجتماعی محدود شود. بنابراین یکی از فاکتورهای مؤثر و مانع شونده به منظور افزایش مطلوبیت و انجام تعاملات اجتماعی در یک فضای عمومی، دسترسی به فضای عمومی به تنها ی است.

دسترسی به فضاهای عمومی به تنها ی است که از فاکتورهای مؤثر و بازدارنده (مانع) افزایش مطلوبیت و انجام تعاملات اجتماعی در یک فضای عمومی مطرح شود. دسترسی به انواع فضای عمومی می‌تواند به عنوان شاخص پراکنده‌گی فضای عمومی، اندازه گیری و استفاده شود. دسترسی و پراکنده‌گی، به طور همزمان با اندازه گیری میزان دسترسی فضای عمومی سنجیده می‌شود. با قبول این نظر، موضوع مسافت بین نواحی مسکونی و فضاهای عمومی – که با تصوری حداقل دسترسی به فضای عمومی و کمترین فاصله پیاده روی به هم وابسته اند – این است که فضاهای عمومی بایستی با بافت مسکونی هم‌جوارش یکدسته یکپارچه باشد. (Talen. 2000)

بر حسب نظر وایت (۲۰۰۰) در دسترس بودن یک فضای عمومی، توسط ارتباطات آن فضا با محیط اطرافش – هم از بعد فیزیکی و هم از بعد بصري – میتواند مورد قضاوت قرار گیرد.

یک فضای عمومی موفق فضایی است که به راحتی بتوان به آن داخل با از آن خارج شد؛ از مسافت دور تا زمانی که نزدیک میشود، قابل رویت باشد. گذشته از این، نوع خیابان عامل مؤثری هم برای تعامل اجتماعی وهم دسترس پذیری فضای عمومی است. برای مثال، خیابانهای محلی از خیابانهای شریانی مطلوب ترند و وجود پیاده رو به عنوان راهی برای ارتباط بین فضاهای خصوصی و عمومی دیده میشود (Talen 2000).

زنان به عنوان مدعاوی بازیگران اقتصادی مستقل اجازه تحرک بیشتری نسبت به الگوی فضایی قراردادی که به نظر میرسد، دارا هستند. تحرک ک پذیری زنان در مرکز خرید و کارگزاری های اقتصادی تا اندازه ای ساختار قراردادی جاذب‌سازی شده جنسیتی فضا را خدشه دار میکند. فضا جنسیت گرا شده و همین طور توانایی حرکت در میان فضا بسیاری از جوامع سنتی، تحرک ک پذیری زنان را محدود میکند. یک مثال افراطی آن تلاش برای دست و پا بستن دختران جوان در چین قدیم است. این شکل نهایی/غایی محدود کردن آزادی زنان برای حرکت است. حتی امروزه، هنوز در عربستان سعودی زنان مجاز به رانندگی نمیباشند و بدین ترتیب شدیداً در توانایی حرکت در میان فضا به طور آزاده بدون حضور مردان دارای محدودیت هستند (Short.R.John 2006).

از طرف دیگر، برای تأمین دسترسی، تنها نبایستی شرایط آن نوجوانان را درنظر گرفت، بلکه نیازهای افراد مسنی که از لوازمی همچون عصا استفاده میکنند و یا مادرانی که همراه با کالسکه کودکانشان وارد این فضا شده و یا کودکانی که تمایل به فعالیت هایی مانند دوچرخه سواری دارند را باید در نظر گرفت (Harnik, P (2006)

۱۱-۲ تاثیر عامل زمان و مکان بر فعالیت زنان در فضای شهری

عامل زمان فعالیت و مکان انجام آن نیز از اهمیت بالایی برخوردار است به طوری که با احساس امنیت مرتبط بوده و بخصوص برای زنان در انتخاب و انجام فعالیت تاثیر مستقیم میگذارد. (Franck, K.1989)

در مورد اکثر فعالیت ها انتخاب مکان بسته به نظر فاعل است و هرچند این نظر بهترین انتخاب نباشد، فعالیت انجام می گیرد. همینطور بیشتر مردان نسبت به زنان در مکان های عمومی به واسطه تسهیلاتی که برای فعالیت های مردانه طراحی شده اند، مثل زمین های فوتبال، بسکتبال حتی زمانی که آنها در مناطق مسکونی قرار گرفته اند، رفت و آمد بیشتری دارند. در مقابل، می توان گفت که مرکز خرید زمانی که در مرکز تجاری شهر قرار گرفته باشد، اساساً توسط زنان مورد استفاده قرار می گیرد. (Franck, K.1989)

لذا تعداد مکانهایی که برای فعالیت و حضور زنان در فضاهای عمومی شهری درنظر گرفته می شود، و نیز مدت زمانی که امکان استفاده بیشتری برای زنان فراهم کند؛ بر میزان فعالیت زنان در عرصه های عمومی تاثیرگذار خواهد بود.

زمان بعد چهارم فضاست؛ طراحی شهری چهار بعدی بوده که بعد چهارم همان زمان است. با گذشت زمان فضاهای تبدیل به مکانهای قابل زندگی میشوند که توسط کیفیتهای زمانی به جا مانده آنها معنادار شده است. آنچه که کوین لینچ عقیده دارد این است که ما در عبور زمان در محیط شهری به دو طریق تجربه میکنیم؛ از طریق (تکرار موزون) که ضربان قلب، نفس کشیدن، خوابیدن و بیدار شدن، گرسنگی، چرخش ماه و خورشید، فصل لها، امواج، جزرومد و ساعت تها را شامل شده و (تغییر تدریجی و برگشت ناپذیر) که شامل رشد بوده، بازگشتی ندارد ولی دارای دیگرگونی است (Carmona.2005).

یکی از جنبه های کلیدی که طراحان شهری باید در مورد ابعاد زمانی فضا بدانند به طور مثال فعالیتهای سیال که در زمان و فضا در حال حرکتند و استفاده مختلف از محیط در زمانهای متفاوت است. طراحان شهری نیاز است که چرخه زمان را درک کرده و مدیریت زمان انجام فعالیتها را در فضا دریابند. همچنین باید بتوانند که چگونه محیط را مدیریت کنند تا عادی بودن گذشت زمان اصلاح شود. تشویق و تسهیل کردن استفاده از فضاهای شهری نیاز به فهم تناوب گذشت روز و شب، فصول و چرخه فعالیتهای وابسته به آن دارد. در ساعات مختلف روز و شب، محیط شهری به اشکال مختلفی درک شده و مورد استفاده قرار میگیرد (Short.R.John 2006).

جداسازی جنسیت در ساختارهای قراردادی فضای شهری در تواناییهای مختلف و حقوق حرکت در میان فضا و همین طور در زمانبندی آن به چشم میخورد. به نظر میرسد که فضا تسهیم شده اما در زمانهای مختلف هراس عظیم زمان از فضای شهری، آنان را در استفاده از فضا در زمان محدود میکنند. فضای شهری ساختار اجتماعی معطوف به جنسیت را مجسم میکند و محتوی تجربه های جنسیت گرا از شهر است. این تجربه برای طراحان شهری میتواند روشنگر و فوق العاده باشد که زندگی روزانه یک فضای عمومی را دیده و یا یک فضای مشخص را در طول فصول مختلف مشاهده کنند؛ که خود یک انسان شناسی اجتماعی و شناخت آن فضاست. به طور مثال، تغییر ریتم و ضربان آن، زمانی شلغ و زمانی ساكت، استفاده افراد مختلف از فضا، در زمانی بیشتر زنان و در بقیه زمانها مردان به چشم میخورند. چرخه فعالیت ها نیز اساساً بسته به فصول تغییر میکنند. (Carmona.2005).

۱۲-۲ محدودیت های زنان در فضاهای شهری امروز:

با اینکه فضاهای شهری برای انسان بر اساس برخی پیامهای پنهانی در می بایند که اجازه ورود به بخش هایی را ندارند، که با مداخلات فیزیکی و اجتماعی - به صورت موازی می توان محیط عمومی فضاهای شهری را تغییر داد و با این کار میزان بهره مندی زنان و درک آنها از محیط پیرامونشان را افزایش داده، امكان حضور آنان در شهر را فراهم نمود. (قرائی، فریبا، ۱۳۹۱)

اعتماد، فضای عمومی شهری در ایران را به دو دوره سنی و مدرن (دسته بندی می کند؛ در دوره اول فضاهای عمومی به طور کلی کم و محدود (بازار، مسجد، قهوه خانه و غیره) هستند. چون عملکرد های شهر سنی محدودند و بعضی در خانه صورت می گرفتند. اما همین فضای عمومی محدود نیز تقریباً مردانه است. حضور زنان در بعضی غیرممکن (зорخانه، قهوه خانه) و در بعضی کمرنگ (مسجد، دارالحکومه و غیره) است. (مریم طائف نیا، ریحانه السادات سجاد، ۱۳۹۵).

از آنجا که زنان غالباً روابط بیشتر و نزدیک تری با محیط های شهری دارند و وقت بیشتری در اطراف خانه و فضاهای اجتماعی وابسته به آن سپری می کنند، لذا فضاهای شهری اثر بیشتری در زندگی روزانه زنان نسبت به مردان دارد (قرائی، فریبا، ۱۳۹۱). حضور زنان به عنوان نیمی از افراد فعلی جامعه، با لحاظ تفاوت های روان شناختی مردان و زنان، در اجتماع می تواند باعث دو چندان شدن نیروی کار، سرزنش دگی فضاهای شهری و در نتیجه پایداری اجتماعی گردد. با مشهود شدن ضرورت حضور زنان در شهر، ساختار شهری نیازمند اندیشیدن راهکارهایی به منظور پاسخگویی به این نیاز می باشد.

ایمن سازی شبکه دسترسی به ویژه پیاده، گسترش تسهیلات شبکه حمل و نقل عمومی، با توجه به ظرفیت بهره برداران زن، و ساعت پر تردد آنان، ایجاد مکان هایی با فعالیت های متناسب با ویژگی های روان شناختی و فیزیکی زنان، بستر سازی فضاهایی برای تعامل زنان به منظور افزایش مشارکت اجتماعی، ارتقاء کیفیت مراکز

محلات از طریق تأمین خدمات روزانه شهری، فضاهای تفریحی و گذران اوقات فراغت، پارک‌های محلی و ...، توجه به عناصر زیباشناختی با لحاظ دیدگاه روان شناختی زنان، تأمین امنیت فضاهای شهری در ساعات مختلف، از مهم‌ترین عوامل افزایش دهنده حضور زنان در عرصه های عمومی شهر می‌باشد.

۱۳-۲ مطالعات و تجارب داخلی :

رضا زاده، راضیه و محمدی، مریم (۱۳۸۶)، تحقیقی با عنوان عدالت جنسیتی در طراحی فضاهای شهری را منتشر کرده اند و به این نتیجه رسیده اند که زنان توانایی ایفای نقش برای مشارکت را دارند. اما این مهم در صورتی امکان پذیر است که به خوبی آگاه شوند، توانمند گردند و به خود اعتماد داشته باشند. زنان در ایران نیز می‌توانند نقش فعال تری در زندگی خود داشته باشند و در جامعه تأثیرگذار باشند. اولین گام برای توانمند نمودن زنان به لحاظ فنی و آموزشی است. هم اکنون زنان در ایران در عرصه های حکومت دولتی و تصمیم سازی نیز نقش دارند (رضا زاده، راضیه و محمدی، مریم، ۱۳۸۶)

مطالعات صهبا گلچین فر در پایان نامه خود تحت عنوان عوامل موثر بر تعامل اجتماعی در فضای باز شهری تهران نشان دهنده تفاوت میان زنان و مردان و دلایل حضور آنها در فضای شهری است. زنان بیشتر برای انجام فعالیت های اجرایی در فضای حضور می‌یابند، این در حالی است که مردان برای انجام فعالیت های اختیاری در فضای حضور می‌یابند. (گلچین فر، ۱۳۹۲، گلچین فر)

جدول ۱ : بررسی مقایسه ای درصد انواع فعالیت های زنان و مردان در فضای شهری نمونه موردی تهران

زنان	مردان	نوع فعالیت
60.07	29%	فعالیت های اجباری (خرید روزانه و ...)
27.97%	75.05%	فعالیت های اختیاری (تفریحی و استراحت ...)
53.37%	20.07%	فعالیت های اجتماعی (تماشای مردم و ...)

مأخذ: گلچین فر

بررسی معیارهای تأثیرگذار بر افزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری در محله پونک شهر تهران انجام شده است و بعد از بررسی نظریات و متون صاحب نظران معیارها و شاخص های تأثیرگذار بر حضور زنان استخراج شده است. (حاجی احمدی همدانی، آذین و همکاران ، ۱۳۹۴) (جدول شماره ۲)

جدول ۲: معیارهای مؤثر بر فعالیت های زنان در فضای شهری بر اساس نظریه ای اندیشمندان

ردیف	معیارهای مورد نظر اندیشمندان در رابطه با فعالیت زنان						
	کرمونا	وربل	کارو همکاران	فرانک و پاکسون	جهانشاه پاکزاد	کریستین دی	ولنتاین
۱	*			*		*	شرایط کالبدی و محیطی
۲	*				*		امنیت و ایمنی
۳	*			*			معاشرت پذیری
۴	*		*	*			زمان فعالیت
۵		*			*		ترس و هراس
۶		*		*		*	مکان فعالیت
۷	*	*		*			دسترسی
۸		*		*			تحرک پذیری

منبع: جهانشاهلو، ماجدی. همدانی. ۱۳۹۴

۳- روش تحقیق

در این پژوهش به واسطه ای ماهیتی که دارد و در صدد کشف حقایق حضور زنان در فضاهای شهری است که داده ها و اطلاعات اولیه با استفاده از آزمایش مشاهده گردآوری شده است از این رو این تحقیق در زمرة تحقیق در زمرة تحقیق بنیادی قرار می گیرد و از انجا که به دنبال بهبود شرایط برای حضور زنان است در زمرة تحقیقات کاربردی قرار می گیرد . در تحقیق مورد نظر به واسطه استفاده از مطالعات کتابخانه ای و برداشت میدانی و تحلیل پرسشنامه ای هم از روش کیفی و هم از روش کمی استفاده شده است

به منظور سنجش نظر پاسخگویان، پیرامون ارتقای میزان فعالیت زنان در فضاهای عمومی، پاسخ های آنان با مقیاس طیف لکیرت ۵ گزینه ای (خیلی زیاد تا خیلی کم / خیلی ضعیف تا عالی) و یک سری سوالات باز که پرسش شوندگان به صورت آزاد پاسخ داده اند و به صورت جداولی میزان فراوانی آنها نسبت به جواب درآمده و مورد تحلیل قرار گرفته ، سنجیده شده است.

جدول ۱-۳ پرسشها و شاخص های مورد بررسی مربوط به هریک از سوالات را نشان می دهد و اینکه هر کدام از سوالات چگونه معنا گذاری و کدبندی شده و چه متغیرهایی را مورد سنجش قرار می دهد.

جدول ۳: پرسشنامه و معیارهای مورد بررسی

ردیف	شاخص	سوال	معیار
۱	T1/T4	از نظر شما کیفیت پیاده روها (همسانی و هم سطح بودن ارتفاع، همانگی و کیفیت مصالح، عرض پیاده رو، عدم وجود مانع در مسیر) در این خیابان به چه شکل است؟ (فرضیه ۱ و ۴) الف- خیلی خوب ○ ب- خوب ○ ج- متوسط ○ د- ضعیف ○ ه- خیلی ضعیف ○	شرایط کالبدی/دسترسی
۲	T2	شما در این خیابان چقدر احساس امنیت می کنید؟ فرضیه ۲ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	امنیت
۳	T5	در این خیابان محله‌ای وجود دارد که اوقات فراغت خود را در آن بگذرانید؟ فرضیه ۵ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	معابر تبدیل‌پذیری / جمعیت پذیری
۴	T2/T3	حداکثر تا چه زمانی از شبانه روز بیرون از خانه می باشید؟ فرضیه ۲ و ۳ الف- قبل از تاریکی ○ ب- تا ۸ شب ○ ج- تا ۱۰ شب ○ د- قبل از ۱۲ شب ○ ه- نیمه شب ○	امنیت/ زمان فعالیت
۵	T4	میزان رضایت شما از راههای دسترسی و وسایل نقلیه (عمومی و شخصی) برآ رفت و آمد به این خیابان چگونه است؟ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	دسترسی
۶	T1/T2/T4	میزان رضایت شما از نور و روشنایی در این خیابان چگونه است؟ فرضیه ۱ و ۴ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی / امنیت / دسترسی
۷	T1	قدرت از تنوع رنگی و نمای ساختمان و دیگر اشیا در این خیابان رضایت دارید؟ فرضیه ۱ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی
۸	T1	میزان رضایت شما از نظافت و پاکیزگی در این خیابان چگونه است؟ فرضیه ۱ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی
۹	T1/T4	تجهیزات و میلان شهری (آبخواری، نیمکت، سطل زباله، ایستگاه اتوبوس و...) برای حضور و فعالیت شما مناسب است؟ فرضیه ۱ و ۴ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی / دسترسی
۱۰	T3	معمولًا در ماه چند بار به این خیابان رفت و آمد می کنید؟ فرضیه ۳ الف- ۱بار و کمتر ○ ب- ۲بار ○ ج- ۳ بار ○ د- بیش از ۴ بار ○	زمان فعالیت
۱۱	T1/T4	چقدر کاربری ها و فعالیت های نامناسب در این خیابان وجود دارد؟ فرضیه ۱ و ۴ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی / دسترسی
۱۲	T1/T4	شرایط و کاربری های موجود چقدر برای شما جذاب هستند؟ فرضیه ۱ و ۴ الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	شرایط کالبدی / دسترسی
۱۳	Y	معمولًا برای چه کارهایی از منزل بیرون می روید؟ الف- کار ○ ب- خریدمنزل و شخصی ○ ج- کارهای فرزندان ○ د- اوقات فراغت و تفریح ○ ه- تحصیل ○	بررسی نوع فعالیت و الگوی رفتاری زنان
۱۴	Y	- اگر در این محل فعالیت های خاصی مانند برگزاری نمایشگاه، بازارچه خبریه و... برگزار شود؛ شما چقدر تمایل به شرکت در این امور دارید؟ فعالیت الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	تنوع فعالیت
۱۵	Y	میزان تمایل شما برای دیدار و قرار ملاقات با دوستان خود در این خیابان چقدر است؟ فعالیت الف- خیلی زیاد ○ ب- زیاد ○ ج- تقریباً ○ د- کم ○ ه- خیلی کم ○	بررسی نوع فعالیت و الگوی رفتاری زنان
۱۶	Y	در این محل معمولاً چه کارهایی انجام می دهید؟ فعالیت الف- کار ○ ب- خریدمنزل و شخصی ○ ج- امور درمانی ○ د- اوقات فراغت و تفریح ○ ه- تحصیل ○	تنوع فعالیت / فعالیت موردنیازهای علاقه و زنان
۱۷		جای چه فعالیت ها و کاربری هایی در این خیابان خالی است و نیاز مبینید که در این خیابان وجود داشته باشند؟ مهمنترین دلیل محدودیت حضور زنان از نظر شما چیست؟	
۱۸		منبع: نگارنده	

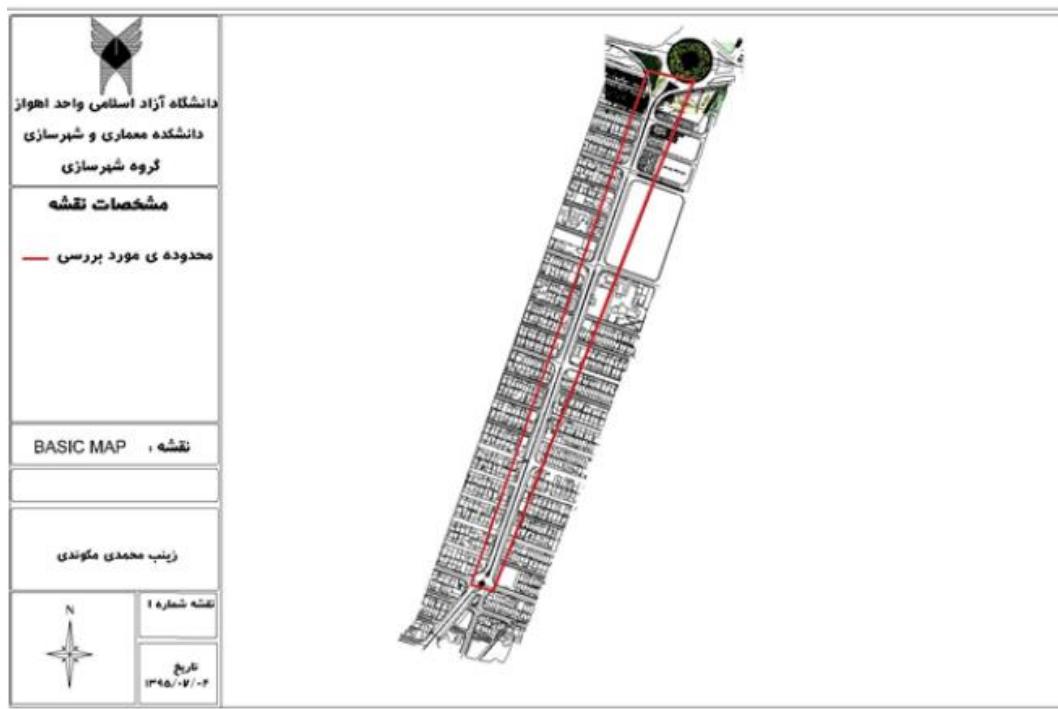
۴- معرفی محدوده‌ی مورد مطالعه

اهواز مرکز استان خوزستان بکی از کلان شهرهای ایران است. این شهر که در بخش مرکزی شهرستان اهواز قرار دارد، در موقعیت جغرافیایی ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی، در بخش جلگه‌ای خوزستان و با ارتفاع ۱۸ متر از سطح دریا واقع شده است. کیانپارس با جمعیت ۴۶۷۶۲ یکی از معروف ترین محلات شهر اهواز می باشد که در منطقه ۱ از منطقه ۸ از مناطق اگانه‌ی شهر اهواز قرار دارد. کیانپارس به مرور زمان به صورت یکی از محلات اعیان نشین این شهر تبدیل شده است. این منطقه در غرب رودخانه کارون و حد فاصل پل سیاه تا پل سوم اهواز قرار دارد.

محله‌ی کیانپارس، دارای سه بخش بوده، که این بخش‌ها، توسط ۳ میدان، تفکیک می شوند. منطقه‌ی بعد از میدان گردشگر (فلکه سوم) دارای ۴۰ خیابان اصلی، در قالب ۲۰ خیابان شرقی و ۲۰ خیابان غربی می باشد. خیابان‌های شرقی با جمعیت ۱۸۴۵۷ و مساحت ۲۳۸,۲۹ هکتار، دارای تراکم ۷۷؛ سمت رودخانه کارون بوده

و خیابان های غربی با جمعیت ۲۸۳۰۵ و مساحت ۱۷۵,۴۵ دارای تراکم ۱۶۱؛ همچوar منطقه کیان آباد می باشد. در مجموع از نظر ساکنان این منطقه خیابان های غربی بهتر از خیابان های شرقی ارزیابی می شوند. بلوار اصلی کیانپارس؛ چمران نام دارد، که به بلوار مدرس، منتهی می شود. خیابان های شرقی و غربی کیانپارس، در دو طرف بلوار چمران واقع شده اند.

تصویر شماره ۱: نقشه محدوده‌ی مورد مطالعه- منبع: نگارنده

یافته های تحقیق :

تجزیه و تحلیل اطلاعات در این تحقیق در دو بخش صورت گرفته است:

۱- آمار توصیفی: برای تعیین ویژگی های عمومی پاسخ‌گویان، مشخصات مربوط به آنان با استفاده از اطلاعات مندرج در پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت و آمار توصیفی مربوط به آنان به تفیک ویژگی های مختلف در جدول توزیع فراوانی، محاسبه گردید.

ویژگی های شناسایی بانوان مصاحبه شونده مانند سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، اشتغال به شرح زیر می باشد.

۳۰ درصد پاسخ دهنگان در رده ۱۸-۳۰ سال، ۲۴ درصد در رده ۳۰-۴۰ سال، ۱۹,۶ درصد در رده ۴۰-۵۰ سال و ۶,۱ درصد در رده ۵۰-۵۵ به بالا بوده اند که ۶۳ درصد آنها مجرد و ۳۷ درصد متاهل می باشند

۱۳,۴ درصد پاسخ دهنگان دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۳۳,۵ درصد دیپلم، ۵۲ درصد لیسانس ۱۱ و درصد لیسانس به بالا می باشد

۲۳,۵ درصد از پاسخ دهنگان کارمند، ۶,۱ درصد دارای شغل آزاد، ۳,۴ بازنشسته، ۴۰,۸ درصد بیکار و ۲۶,۳ درصد خانه دار بوده اند

در ادامه، موارد مورد بحث زمینه بررسی وجود رابطه بین متغیرهای موجود در پرسشنامه و میزان فعالیت زنان طبق نظرات پرسش شوندگان از طریق آزمون پرسش های بسته است. بدین معنی که پس از بیان فرضیات، وجود رابطه بین هر کدام از سوالات با سوال مربوط به متغیرهای وابسته با ضریب همبستگی پارامتری پرسن، سنجیده شد در نهایت مورد تحلیل و آزمون قرار گرفتند.

فرضیه شماره ۱: بین میزان حضور و فعالیت زنان در فضای عمومی و شرایط کالبدی ارتباط معناداری وجود ندارد.

میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر ۰,۱۰۹ با سطح معناداری ۱۴۷ است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای ۰,۰۵ بیشتر است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و میزان امنیت با ۹۵ درصد اطمینان رد می گردد.

جدول ۴: میزان همبستگی- منبع: نگارنده

Correlations

		فرضیه	فعالیت
فرضیه	Pearson Correlation	1	.109
	Sig. (2-tailed)		.147
فعالیت	N	179	179
	Pearson Correlation	.109	1
	Sig. (2-tailed)	.147	
	N	179	179

فرضیه ۲: بین میزان حضور و فعالیت زنان در فضای عمومی و امنیت ارتباط معناداری وجود دارد. میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر ۰,۰۷۹ با سطح معناداری ۰,۰۵ است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای ۰,۰۵ کمتر است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و

میزان امنیت با 95 درصد اطمینان تأیید می‌گردد. میزان ضریب همبستگی بیان کننده ارتباط قوی بین انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و میزان امنیت است. ضریب همبستگی مثبت بیان کننده این نکته است که با افزایش میزان امنیت، میزان فعالیت زنان در فضای عمومی نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۵: میزان همبستگی - منبع: نگارنده

Correlations

		فعالیت	فرضیه ۲
فعالیت	Pearson Correlation	1	.079
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	179	179
فرضیه ۲	Pearson Correlation	.079	1
	Sig. (2-tailed)	...	
	N	179	179

فرضیه ۳: بین میزان حضور و فعالیت زنان در فضای عمومی و زمان فعالیت ارتباط معناداری وجود ندارد.

میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر 0.104 با سطح معناداری 0.164 است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای fdajv 0.05 است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و میزان امنیت با 95 درصد اطمینان رد می‌گردد.

جدول ۶: میزان همبستگی - منبع: نگارنده

Correlations

		فعالیت	فرضیه ۳
فعالیت	Pearson Correlation	1	.104
	Sig. (2-tailed)		.164
	N	179	179
فرضیه ۳	Pearson Correlation	.104	1
	Sig. (2-tailed)	.164	
	N	179	179

فرضیه ۴: بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و دسترسی ارتباط معناداری وجود دارد.

میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر 0.107 با سطح معناداری 0.10 است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای 0.05 کمتر است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و دسترسی با 95 درصد اطمینان تأیید می‌گردد. میزان ضریب همبستگی بیان کننده ارتباط قوی بین انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و میزان دسترسی است. ضریب همبستگی مثبت بیان کننده این نکته است که با افزایش میزان دسترسی، میزان فعالیت زنان در فضای عمومی نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۷: میزان همبستگی - منبع: نگارنده

Correlations

		فعالیت	فرضیه ۴
فعالیت	Pearson Correlation	1	.107
	Sig. (2-tailed)		.100
	N	179	179
فرضیه ۴	Pearson Correlation	.107	1
	Sig. (2-tailed)	.010	
	N	179	179

فرضیه ۵: بین میزان حضور زنان در فضای عمومی و معاشرت پذیری و جمعیت پذیری ارتباط معناداری وجود ندارد.

میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر 0.28 با سطح معناداری 0.715 است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای 0.05 بیشتر است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و دسترسی با 95 درصد اطمینان رد می‌گردد.

جدول ۸: میزان همبستگی - منبع: نگارنده

Correlations

		فعالیت	فرضیه ۵
فعالیت	Pearson Correlation	1	-.028
	Sig. (2-tailed)		.712
	N	179	179
فرضیه ۵	Pearson Correlation	-.028	1
	Sig. (2-tailed)	.712	
	N	179	179

فرضیه ۶: بین کیفیت فضای شهری (شرايط کالبدی، امنیت، زمان فعالیت، دسترسی، معاشرت پذیری) با میزان حضور زنان در فضای عمومی رابطه معنادار وجود دارد.

میزان ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر ۰.۱۰۱ با سطح معناداری ۰,۰۰۰ است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای ۰.۰۵ کمتر است، فرض وجود رابطه معنادار بین میزان انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و کیفیت فضای شهری با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌گردد. میزان ضریب همبستگی بیان کننده ارتباط قوی بین انجام فعالیت زنان در فضای عمومی و کیفیت فضای شهری است. ضریب همبستگی مثبت بیان کننده این نکته است که با افزایش میزان کیفیت فضای شهری، میزان فعالیت زنان در فضای عمومی نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۹: میزان همبستگی - منبع: نگارنده

Correlations

		فعالیت	فرضیه ۶
فعالیت	Pearson Correlation	1	.101
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	179	179
فرضیه ۶	Pearson Correlation	.101	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	179	179

جدول ۱۰: تأثیرگذاری معیارهای مؤثر بر میزان فعالیتهای زنان در فضای شهری - منبع: نگارنده

معیارهای مؤثر بر فعالیتهای زنان	ضریب همبستگی	سطح معناداری
شرايط کالبدی	۰,۱۰۹	۰,۱۴۷
امنیت	۰,۰۷۹	۰,۰۰۰
زمان فعالیت	۰,۱۰۴	۰,۱۶۴
میزان دسترسی	۰,۱۰۷	۰,۱۰۱
معاشرت پذیری و جمعیت پذیری	- 0.28	۰,۷۱۲
کیفیت فضای شهری (مجموع متغیرها)	0.712	۰,۰۰۰

هدف کلی پژوهش حاضر شناخت معیارهای اثرگذار بر میزان فعالیت‌های زنان در فضاهای شهری با استفاده از ارزیابی کاربران محیط می‌باشد. فرضیه تحقیق بر این استوار بوده است که میزان فعالیت‌های زنان در فضای شهری به عوامل گونا گون کالبدی و اجتماعی مرتبط با نیازها و اولویت‌های این گروه جنسیتی بستگی دارد. مطالعات انجام شده بر روی زنان ساکن در محله مطالعاتی یک محله متوسط شهری به لحاظ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی نشان دهنده این موضوع است که اگر معیارهای مستخرج از ادبیات موضوع، تأیید گردد میتوان برای ارائه راهکارها به اکثر عرصه‌های عمومی در مقیاس محلات تعیین داده شود. در این تحقیق تأثیر متغیرهای مستقل شرايط کالبدی، امنیت و اینمیت، زمان فعالیت، مکان فعالیت، دسترسی و معاشرت پذیری و جمعیت پذیری آن در فضای شهری وابسته میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری آزمون شده است. با توجه به نتایج حاصله، اهم متغیرهای مستقل تأثیرگذار شامل (امنیت و اینمیت، دسترسی و کیفیت فضای شهری) در معادله رگرسیونی مثبت است. بنابراین بیان کننده این نکته است که با افزایش متغیرهای مستقل (امنیت و اینمیت، دسترسی و کیفیت فضای شهری) در اختیار زنان در فضای عمومی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که فعالیت پذیری فضاهای شهری در رابطه با میزان انجام فعالیت و حضور زنان در فضای عمومی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان افزایش یا کاهش هر کدام از این شاخص‌ها، میزان مطالوبیت هم افزایش و یا کاهش می‌یابد. شاخص‌هایی مانند تجهیز فضاهای رها شده، نورپردازی، پاکیزگی محیط، ایجاد تعادل در فضای شهری و جلوگیری از غلبه محیط‌های مردانه، وجود فضاهایی برای ماندن بیشتر در فضای تواند در ارتقای سطح فعالیت‌های زنان در فضاهای شهری مؤثر واقع شود. هرچند که معیارهای شرايط کالبدی، دسترسی به فضاهای عمومی و مکان قرارگیری آنها در آزمون فرضیه مورد قبول واقع نشده، اما این موضوع با توجه به میزان نیازها و اولویت‌های زنان برای پاکیزگی از اینها در فضاهای عمومی به منظور انجام فعالیت‌های ضروری آنها بوده و می‌توان گفت که با توجه به معیارهای بیان شده نیز میتوان تا حد بسیار زیادی به ارتقای محیط کالبدی برای استفاده این گروه اجتماعی و افزایش هرچه بیشتر انواع فعالیت‌های زنان در فضاهای شهری در مطالعات آتی تلاش نمود. با توجه به پژوهش انجام شده می‌توان توصیه‌ها و راه حل‌هایی برای ارتقای سطح فعالیت زنان در محله حاضر را پیشنهاد نمود:

- طراحی فضاهای رها شده و جلوگیری از وجود آمدن فضاهای رها شده در سطح فضای شهری و محلات می‌تواند امنیت محیطی را بالا برد.

- قابلیت رؤیت پذیری یکی از راه‌های افزایش ایمنی و امنیت در فضای شهری است که به حضور بیشتر زنان در سطح فضای شهری کمک می‌کند.
- رؤیت پذیری از طریق مناسب سازی کالبدی فضاهای گم شده و محوطه آرایی فضاهای شهری افزایش می‌یابد.
- ارتباط و نفوذپذیری بصری و فیزیکی از طریق شاخص کردن فضای شهری می‌تواند کیفیت فضای شهری را برای حضور زنان ارتقا دهد.

منابع

- الیاس زاده مقدم ، نصرالدین ، ضابطیان ، الهام ، بررسی شاخص‌های برنامه ریزی شهری موثر در ارتقاء امنیت زنان در فضاهای عمومی با رویکرد مشارکتی (نمونه موردی : بخش مرکزی شهر تهران) ، ۱۳۸۹
- حاجی احمدی همدانی، آذین ، ماجدی ، حمید ، جهانشاهلو ، لعل ، بررسی معیارهای تاثیرگذار بر افزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری (مطالعه موردی: محله پونک (۲۰ متری گلستان) شهر تهران ، ۱۳۹۴ ، ۱۳۸۶)
- رضا زاده، راضیه ، محمدي ، مریم ، عدالت جنسیتی در طراحی فضاهای شهری، کنفرانس زنان معمار ایران، تهران، ایران. ۱۳۸۸
- ضابطیان الهام ، خدایی زهرا ، رویکرد مشارکتی و اجتماعی محور در ایجاد فضاهای امن شهری ، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری ، ۱۳۸۸
- طائف نیا ، مریم ، سجاد ، ریحانه السادات ، افزایش حضور پذیری زنان در شهر ، ۱۳۹۵ ، ۱۳۹۵
- فرقائی، فربیبا ، شناسایی عوامل کیفیت محیط با تکیه بر ویژگی‌های کالبدی و زیبایی شناختی و تأثیر آن بر حضور زنان در فضاهای عمومی شهر. تهران : اولین همایش علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری. ۱۳۹۱.
- گل، یان ، زندگی در فضای میان ساختمان‌ها، ترجمه شیما شصتی، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی ، ۱۳۸۷
- گلچین فر، صهبا ، عوامل موثر بر تعامل اجتماعی در فضای باز شهری تهران ، ۱۳۸۱
- مودی ، محمد ، نقش فضاهای عمومی شهری در ارتقاء سطح حضور پذیری زنان در محیط‌های شهری به منظور جلوگیری از ایجاد فضاهای تک جنسیتی ، ۱۳۹۲ ، ۱۳۹۲

10. Bell, W. Women and Community Safety". Safer Communities: Strategic Direction in Urban Planning, 10-11.1988
11. Carmona, M. Heath, T. Oc, T. Tiesdell, S." Public Places, Urban Space". Architectural Press, Elsevier .2005
12. Farzaneh, F. "Gender oriented Urban Design Guidance", Degree of Master of Art in Urban Design. Department of Urban Planning and Design, Shahid Beheshti University.2006. [In Persian]
13. Franck, K. A., & Paxson, L. "Women and Urban Public Spaces, in public places and spaces". (pp. 121-146): Springer.1989
14. Garcia-Ramon, M. D., Ortiz, A., & Prats, M. "Urban planning, gender and the use of public space in a peripheral neighbourhood of Barcelona". Cities.2004
15. Harnik, P. "The Excellent City Park System What Makes It Great and How to Get There". The Human Metropolis: People and Nature in the 21st-Century City. 2006
16. Jacobs, J. "The death and life of great American cities": Vintage. 1961
17. Lang J. "Creating architectural theory: The role of the behavioral sciences in environmental design"[A.Eynifar, trans]. Tehran: Tehran University Publications.2000
18. Newman, O. "Defensible space": Macmillan New York.1972
19. RYAN, Mary P. Women in Public: Between Banners and Ballots, 1825-1880. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1990
20. Seifaei, M. "Utility Study of Urban Public Spaces for Special Social Groups (females) Utilization in Participatory Planning", Degree of Master of Art in Urban and Regional planning. Department of Urban and Regional Planning School of Art, Tarbiat Modarres University.2005.[In Persian]
21. SIMONS, Walter. Cities of Ladies: Beguine Communities in the Medieval Low Countries, 1200-1565. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001
22. Short.R.John."Urban Theory: A Critical Assessment". Palgrave Macmillan.2006
23. Talen, E. Measuring the public realm: A preliminary assessment of the link between public space and sense of community. Journal of Architectural and Planning Research, 2000